

טעמא דאורייתא

גליון שבועי מבית אליה תמימה

פרשת נשא - גליון 42

ביסוד ענין הנזירות

ידוע שנחלקו אבות העולם ביסוד ענינה של הנזירות, דהנה בפרשת נזירות מבואר שהנזיר מקבל ע"ע "נזירות" ובזה הוא מתקדש ונאסר בין ובתגלחת וטומאה, ומתחייב להביא קרבנות, וגדולי הקדמונים האריכו בזה מהו עשייתו של הנזיר ומהי קדושתו, וג' שיטות יש בדבר:

א. שיטת המהר"י בן לב (ח"א ס' מ"ב) והמב"ט (ח"א צ"ח ועוד) שהנזירות היא איסורי חפצא כמו נדרי איסור, והיינו שעשיית הנזיר הוא שעושה איסורי חפצא על היין והתגלחת וטומאה, ומכח זה הוא מתקדש דע"י שנאסרו עליו ונהיה מופרש מהם ע"י"ז הוא מתקדש. **ב.** שיטת המהר"י בסאן (בשו"ת מהר"ט ס' נ"ד) שבאמת הנזיר עושה איסורי חפצא אך החפצא הנאסר אינו היין אלא גופו ואיבריו, שאוסר את פיו לשתיית יין ושערו לתגלחת וכו', וכמו האומר קונם פי לאכילה. **ג.** שיטת המהר"ט (ס' נ"ג) שהנזירות הוא חלות קדושה על הגברא, שעושה על עצמו "קדושת נזיר" ומתקדש, וממילא נאסר בכל האיסורים, דמי שהוא קדוש בקדושת נזיר התורה אסרה עליו איסורים. וכמו כהונה שמי שקדוש בקדושת כהונה התורה אסרה אותו באיסורי כהונה.

ונראה שפולגתם הוא מחלוקת שורשית ביסוד ענינה וטעמה של קדושת הנזירות, דהנה ודאי ענין נזירות הוא שהאדם מקדש עצמו ומפריש עצמו מן החומר ובזה מתעלה להיות לה', עד שהמקרא קורא עליו "כי נזר אלקיו על ראשו", ובראשונים עה"ת מבואר גודל ענינה של קדושת נזירות שהוא מובדל מן החומר ומופרש לעסוק בעבודת ה'.

ומעתה יסוד הנידון של האחרונים הוא היאך היא הדרך להתקדש ולבוא לידי פרישות ויחוד לה': האם הדרך שמתחילה יפריש את החומר ממנו, שעושה איסורי חפצא על החומר ובזה עושה גדר שמכריח אותו להיות מופרש מהחומר, וממילא הוא מתקדש ונעשה מיוחד לה', או שהדרך היא להיפך שיקדש את עצמו וגופו, ועושה חלות קדושה על עצמו, וממילא הוא מופרש מן החומר משום שאדם קדוש בהכרח יש לו להיות מופרש מהחומר.

ושיטת המהר"י בסאן שהיו איסורי חפצא על גופו הוא דרך אמצעית, שלעולם הקדושה מתחילה ע"י הפרישה מהחומר, אלא שלזה לא מספיק שיפריש את החומר ממנו שיעשה איסורי חפצא על החומר, משום שזה אינו קשור לגופו ולא יקדש אותו, אלא הדרך היא שאוסר את גופו מהחומר ובזה נהפך גופו להיות קדוש ע"י שחל בגופו ממש שהוא מופרש מהחומר, ודוק היטב.

והנה טעם ענין איסור יין בפשוטו הוא שהיין והשכרות הוא הדבר שממשיך אחר החומר באופן מיוחד, ומזה גדרה התורה לפרוש, וא"כ יסוד איסור יין הוא מחמת השכרות. וכ"כ החינוך והספורנו כאן. אבל מצינו מציאה רבת בכוזרי (מאמר שלישי אות כ"ה) שכתב להוכיח שאיסור יין בניזיר אינו מחמת השכרות, מהא נזיר מתר בשאר משקין המשקין כגון שכר הדבש, ורק היוצא מן הענבים נאסר עליו. אמנם לא פירש לנו הכוזרי מה אם כן שורש איסור היין.

ונראה להציע בזה דהנה מצינו מ"ד שעץ שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה וא"כ שורש חטא אדם הראשון היה ע"י הגפן. ואמנם ודאי לא היה זה שכרות אך מ"מ חטאו נגרם ע"י הגפן. והנה כל החסרון והירידה שיש באדם בא ע"י חטא אדם הראשון שבזה נכנסה הזוהמא וכמבואר שבעת שעמדו על הר סיני חזרו למדרגה הראשונה במה שפסקה זוהמתן. ומעתה יש להבין שהדרך של אדם בזה"ז להתקדש ולבוא לידי קדושה הוא רק ע"י תיקון חטא אדה"ד שהוא הגורם והשורש וכל הקלקול של האדם, ולכן צריך לפרוש מהיוצא מן הגפן כיון שהגפן היא שורש קלקולו.

טעם איסור תגלחת הוא מבואר שהשער הוא ענין היופי ושורש לקלקול התאוה וכאשר פירשו החינוך והספורנו. וטעם איסור טומאה מבואר ג"כ שאדם הרוצה להתקדש צריך לפרוש מטומאת מת שהיא משכן הטומאה והקלקול. אמנם מצינו טעם מחודש בבעל הטורים כאן שכתב שטעם איסור הטומאה שלא יגע במת הוא כדי שלא יאמרו שקדושתו היא ע"י שדורש על המתים. והוא חידוש.

בפתח הגליון

בענין קרבנות הנשיאים

הנה מבואר בפרשתנו דאחר חנוכת המזבח ואחר ימי המילואים, התנדבו הנשיאים את קורבנם לכבוד הקמת המשכן, וכפשוטו היה זה קורבן נדבה ככל הקרבנות דיחידים מתנדבים, דהרי לא היה זה קורבן חובה אלא הנשיאים מצד עצמם התנדבו, אמנם חזינן דלא היה זה קורבן נדבה סתמא, מהא דהביאו שעיר אחד לחטאת וחטאת הרי אינה קרבה בנדבה, וכן משמע מרש"י שהביא הספרי שלא קיבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה, ואם הוא קרבן נדבה מה שייך שלא לקבל. [אך עיין אוה"ח דביאר דהספק היה מי יחנוך המזבח ולפי זה אין ראייה].

ועוד מבואר דהנה הקרבת הקרבנות של הנשיאים היו שנים עשר יום, ויש לדון מה עשו בשבת האם אף בשבת הקריבו את הקרבנות, ובאבן עזרא הביא דיש אומרים כי אף בשבת הקריבו והוראת שעה היתה, ויש אומרים דלא הקריבו בשבת, ושנים עשר הימים שהקריבו אינם כוללים את שבת, והא דכתיב ביום השביעי היינו יום השביעי להקרבת קרבנות הנשיאים, ומקור הדברים במדרש שכתב על נשיא אפרים שהוא המקריב ביום השביעי, דאמר לו הקב"ה ליוסף דאתה שמרת שבת קודם שניתנה, וע"כ אני מקבל קורבן בניך בשבת הגם דאין קורבן יחיד קרב בשבת, ומבואר דשונה קרבן זה מכל קרבנות היחיד בהא שהותר להקריבו בשבת וצ"ב הטעם.

והנה בטעם הענין דהקריבו הנשיאים את קורבנם כתב הספורנו, "הנה כל אחד מהם הקריב כל מיני קרבנות, והם עולה ומנחה חטאת ושלמים וקטורת, לחנך המזבח ומשרתיו בכל מיני הקרבנות, חוץ מן האשם כי החטאת והאשם תורה אחת להם, וספר קרבן כל אחד מהם לבדו, להורות שכל אחד מהם כיון לכפר על פרטי חטאים שירבו בשבטו, וזה בכל אחד מפרטי קרבנו לרצון לפני השם, וסמך וניצב עליהם בעד שבטו כענין המעמדות בקרבן ציבור", מבואר בזה דענין קרבנות הנשיאים הוה כקרבן ציבור דבאה לכפר על חטא ציבור, ונתחדש בחנוכת המזבח דביד הנשיא להביא קרבן לכפר על בני שבטו, וביאר בזה דזהו הטעם דחזרה ושנתה תורה קרבנו דכל אחד ואחד, כיון דכל נשיא בא לכפר על עונות אחרים דבני שבטו. וכן כתב הרמב"ן דכל נשיא הביא קרבנותיו מטעמים אחרים וע"כ שנתה התורה את כל הנשיאים.

אמנם אין דין החטאת שהביאו הנשיאים כדין חטאת על חטא, כמבואר בסוגיא זבחים ט. דחטאת ששחטה לשם חטאת נחשון פסולה, והטעם משום דחטאת נחשון עולה היא דהיינו דאינה באה על חטא, והוה כחטאת נזיר וחטאת מצורע דאינם באים על חטא, וביאר שם רש"י דהוי חטאת יחיד הראשונה, מבואר דכן מיקרי חטאת יחיד, וביאור הדברים הוא לכאורה דענין קרבנות הנשיאים הוא משום דהנשיא בעצם הקרבתו הרי הוא מכפר על בני שבטו, דזהו ענין הנשיא דהרי הוא מיצג את בני שבטו, וזהו הטעם ג"כ דאיכא קרבן נשיא בחטאת, דכל מביאים כשבה או שעירה והוא מביא שעיר, וזהו ג"כ הביאור בענינו דאה"נ דהקרבתו הוא קרבן הנשיא, וע"כ מיקרי דאינו בא על חטא, ומיקרי חטאת יחיד, ומ"מ בעצם הבאתו הרי הוא מכפר אל בני שבטו, וע"כ הותר להביאו בשבת דהוי כעין קרבן ציבור, וזהו הטעם נמי דהוא מביא חטאת אע"פ דאינה על חטא דמ"מ במהותה הרי היא מכפרת על חטא השבט.

ולפי"ז יובן נמי אמאי שבט לוי לא הביא קרבן נשיא, כמבואר במדרש דחלשה דעתו של אהרן כשראה את כל הנשיאים מקריבים קרבנותיהם, ואמר לו הקב"ה שלך גדול משליהם שאתה מיטיב ומדליק את הנרות, וקשה מאי ענין זה לזה, והנה מבואר ברמב"ם דענין שבט לוי הוא, דהם קודש להשם ואין להם עסק אחר, ופרקו מעליהם עול החשבוניות שחשבו בהם בני אדם, ואפ"ל דהוה הטעם דאין להם נשיא, כיון דכל מהותם היא עבדי השם ע"כ אינם זקוקים לנשיא, וזהו ענין המנורה דהרי היא מרמזת על החכמה כמבואר בחז"ל.

התמיהות בשיטת האחרונים שהנזירות איסורי הפצא

בקונמות, ולהלכה קיי"ל שיש בהם מעילה. וביאור ענין מעילה הוא שכיין שהנדרים הם איסורי הפצא, שחל דין בחפץ שהוא מופרש שלא ייהנו ממנו, לכן הנהנה מן הנדר הריהו משנה מדינו ופוגע בקדושתו ויש בזה מעילה. (וענין הפרשת נדרי איסור הוא ענין קדושה ואכ"מ להאריך בדבר עמוק זה). והנה דעת הרבה ראשונים שהמעילה היא רק בנדר שהתפיס בהקדש, אבל בדעת הר"ן בנדרים ידוע להוכיח שגם נדר בלא התפסה יש בו מעילה.

ומענה יש לתמוה טובא למה בנזירות אין מעילה, שהרי ענין מעילה בנדרים אינו נלמד מקרא אלא הוא סברת חז"ל, שכיין שהנדרים איסורי הפצא ממילא מסברא הבינו חז"ל ששייך בהם מעילה. וממילא תמוה שאם נזירות היא ג"כ איסורי הפצא, למה אין בה מעילה.

עוד יש לתמוה טובא למה הנזיר אינו יכול לעשות התפסה ביין, שיעשה נדר איסור על כיכר ע"י שיתפיס אותו ביין, שהרי היין אסור עליו באיסור הפצא ולמה א"א להתפיס בו כיכר אחר. והרי דין התפסה בנדרים אינו דווקא בנדר אחר אלא בכל דבר האסור באיסורי הפצא, שהרי התפסה היא גם ע"י שמתפיס בהקדש ואע"פ שעכשיו עושה נדר ולא הקדש, והביאור שהתפסה שייכא בכל דבר שהוא אסור באיסור הפצא. ומענה הוא תימה גדול מאוד למה אין הנזיר יכול להתפיס נדרי איסור ביין מאחר שהיין אסור לו באיסור הפצא.

עוד יש לתמוה לשיטות האחרונים שנדרי איסור א"א לעשות אלא ע"י התפסה, איך אפשר לעשות נזירות ע"י התפסה. דהנה בטעם הדבר שא"א לעשות נדר אלא ע"י התפסה ביאר הר"ן בשבועות שהוא משום "שהיאך אפשר לו לאדם לאסור את המותר" והיינו שא"א ליצור דין איסור על חפץ המותר סתם בלא מהלך, אלא רק ע"י התפסה בדבר האסור. ומענה איך אפשר לעשות נזירות בלא התפסה ומה אכפ"ל שנזירות היא נדר בפנ"ע, מ"מ היאך שייך לאסור את המותר.

ביאור שיטת האחרונים

קדוש, וכשעובר על הנדר אינו פוגע בקדושת הפצא אלא רק משנה מדין הגברא. וכמו"כ לפי"ז מובן מאוד שלא שייך התפסה להתפיס נדרי איסור ביין, משום שהאיסור הפצא בנזיר הוא ענין אחר לגמרי מנדרי איסור ול"ש להתפיס בו. וכמו"כ מובן מאוד איך שייך לעשות נזירות בלא התפסה, דיסוד הענין שא"א לעשות נדר בלא התפסה ביאר הר"ן שהוא משום ש"היאך אפשר לאסור את המותר" דבאיזה מהלך עושים איסור על דבר מותר. אבל בנזירות מה שאוסר את הפצא הוא בתורת לקדש הגברא וזהו הוי שפיר מהלך לאסור דבר מותר. ודוק היטב.

ויש להביא ראיות ברורות שנדר הנזירות הוא ענין אחר לגמרי מנדרי איסור וענינו הוא שהגברא יתקדש, דמצינו בכמה דוכתי שהנזירות נחשבת נדרי הקדש ושניא מנדרי איסור, דהנה שיטת בית שמאי (נזיר ט' א') שהקדש טעות הוי הקדש, ואע"פ שנדרי טעות אינם נדרים. ומ"מ ס"ל שם גם נזירות טעות הוי נזירות. ומבואר שהנזירות נחשבת נדרי הקדש. וכמו"כ דעת הרמב"ן בסה"מ (עשה צ"ד) שנדרי איסור אין בהם בל תאחר (והרבה ראשונים נחלקו ע"ז) והרי בנזירות מפורש בגמ' שיש ב"ת, ומבואר שנזירות הויא נדרי הקדש. והביאור שהא דנזירות היא כדי לקדש הגברא אי"ז רק טעם הענין אלא זהו גוף הגדרת הנדר, שאע"פ שעושה איסור הפצא אבל הגדרת האיסור הוא בתורת לקדש את הגברא.

היאך שייך איסור הפצא בתגלחת וטומאה

ויש שכתבו לחומר הקושיא, שאיסור תגלחת היינו שהנזיר אוסר את ה"תער" לתגלחת, ולכן הוי איסור הפצא. וכמובן שהוא דחוק טובא שא"כ אי"ז איסור תגלחת כלל אלא הוי איסור תער והוא רק היכ"ת עקיפה לאסור את התגלחת. וכמו"כ באיסור טומאה צ"ל לפי"ז שאינו אוסר את הטומאה אלא אוסר את המת לנגיעה ואת אוהל המת לכניסה, והוא דחוק ומחודש. ועוד שהוא סתום מאוד בדברי המהריב"ל והמבי"ט שכתבו בסתמא שהנזירות איסורי הפצא ואם כוונתם לחידושים גדולים כאלו הו"ל לפרש.

וענה יש עלינו לברר ולבאר את שיטות האחרונים הנ"ל, ונתחיל בדברי האחרונים שהנזירות איסורי הפצא שהוא דבר הצריך תלמוד רב. דהנה ידוע שהנדרים איסורי הפצא והשבועות איסורי גברא, וענין איסור הפצא הוא שעושה חלות איסור בחפץ שדין החפץ להיות מופרש שלא ייהנו בו. והנה יש שהבינו כוונת האחרונים שהנזיר עושה נדרי איסור וקונמות על היין והתגלחת וטומאה, ומכח זה הוא מתקדש ע"י שהפריש ממנו היין תגלחת וטומאה. אלא שצריך להבין אטו כל מי שיעשה קונם על יין תגלחת וטומאה, יחול עליו קדושה ויתקדש בקדושת נזירות, ויתחייב להביא קרבנות וכל דיני הנזירות.

ובאמת הדברים פשוטים שהנזירות היא נדר בפני עצמו, ואי"ז עשיית נדרי איסור וקונמות על היין תגלחת וטומאה, שהרי בגמ' בנדרים (ג' א') הוצרכו למילף בהיקש נזירות לנדרים, שבזירות עוברים בבל יחל כנדרים, וכן שיש והפרת אב ובעל בנזירות כמו בנדרים, ואם הנזירות הוא שעושה נדרי איסור הרי"ז נדר ממש ומה צריך הקישא. ומבואר להדיא שהנזירות היא נדר בפנ"ע. ועוד יש להוכיח שהרי דעת הרבה ראשונים שנדרי איסור הם רק ע"י התפסה בהקדש, והרי נזירות ודאי אינה התפסה בהקדש.

המבואר בזה שוודאי נזירות אינה עשיית נדרי איסור על היין וכו', אלא הוא נדר בפני עצמו שנקרא "נדר נזירות" שהתורה חידשה מין חדש של נדר של נזירות. אלא שהאחרונים ביארו מהו מהות נדר זה, שמהותו של הנדר הוא שכולל איסורי הפצא מהיין תגלחת וטומאה, ואינו איסורי גברא או קדושה על הגברא אלא הוא איסורי הפצא. אך זה הוי נדר בפני עצמו שהוא "נדר נזירות". (ולכן פשיטא שלא שייך להפר חלק מהאיסורים ולחלק את הנדר, משום שהוי נדר אחד של פרשת נזירות).

אמנם עדיין יש כמה קושיות גדולות מאוד על דברי האחרונים שהנזירות הם איסורי הפצא: ראשית יש לתמוה לשיטתם למה אין מעילה באיסורי נזירות, דהנה בנדרים איסור נחלקו תנאים בגמ' (נדרים ל"ה א') אם יש מעילה

והנראה בכל זה שבאמת יש חילוק יסודי ושורשי בין נזירות לנדרי איסור, ואע"פ שהנזירות היא איסורי הפצא מ"מ הוי ענין אחר לגמרי מנדרי איסור. דהנה יסוד ענינם של נדרי איסור הוא שעושה הפרשה בחפצא שיהא מופרש מהנאה. (ויש ראיות רבות שהפרשה זו היא בגדר קדושה, שמפריש את החפץ לגבוה ובתורת זה אסור ליהנות ממנו ואכ"מ).

אבל נזירות הוא ענין אחר לגמרי, דמהות ותכלית ההפרשה אינה שהחפצא יהא מופרש ולא ייהנו ממנו, אלא מהות ותכלית ההפרשה היא כדי שהגברא יהא מופרש ויתקדש בקדושת נזירות. ואע"פ שהאחרונים ס"ל שהנזירות איסורי הפצא היינו רק הדרך לעשות את הנזירות וזהו גדר חלות הנזירות, אך ודאי ענינה ותכליתה של הנזירות הוא לקדש את הגברא, וממילא יש להבין שזהו גם הגדרת החלות, שגדר חלות ההפרשה בחפצא הוא שהחפצא מופרש כדי שהגברא יהא קדוש, ולא בתורת שהחפצא יהא קדוש. (ואי"ז רק בטעמי ושורשי הענינים אלא זהו גם גדר החלות).

ומענה הכל מתבהר כמין חומר, דלפי"ז פשיטא שאין מעילה באיסורי נזיר, דיסוד ענין מעילה בנדרים הוא משום שהחפץ מופרש שלא ייהנו ממנו (ובפשוטו הוא גם הפרשה לגבוה כמו שנתבאר), והוא משנה מדין החפצא. אבל בנזיר הפרשת החפץ אינה כדי שלא ייהנו ממנו, אלא כדי שהגברא יהא

ובזה נראה לבאר ענין חמור מאוד, דהנה המהרי"ט הקשה על שיטת האחרונים שהנזירות היא איסורי הפצא, מהו איסור תגלחת וטומאה בנזירות ואיזה איסור הפצא שייך בזה, דבשלמא היין הוי חפצא אבל "תגלחת" ו"טומאה" אינם חפצא. וכבר הקשו כן הראשונים בשטמ"ק (נדרים י"ז א') בשם הרנב"י (תלמיד הרמב"ן) ומכח זה הוכיח וכתב כשיטת מהרי"ט. וכן מצינו שיטה מחודשת בשטמ"ק (נדרים ב' ב') וברדב"ז (ח"ג תתקנ"ד) שחילקו מכח זה שבאמת היין הוי איסור הפצא אבל התגלחת וטומאה הוי איסור גברא. אבל המהריב"ל והמבי"ט לא חילקו אלא כתבו שהכל איסורי הפצא והוא תמוה ביותר היאך שייך איסור הפצא בתגלחת וטומאה.

אבל למש"נ יש לבאר הדברים היטב, שבאמת האיסור חפצא הוא על "תגלחת וטומאה" עצמם, שאוסר את החפצא של המושג "תגלחת" והמושג "טומאה". ואע"פ שבנדרים ודאי לא שייך לעשות כזאת שהרי הוא דבר שאין בו ממש וכמו שאמר' שהאומר קונם שינה עלי לא אמר כלום דאין בו ממש, אבל בנזירות מאחר שנתבאר שהוא מין נדר בפני עצמו שחידשה התורה, והוא חלוק ביסודו מנדרי איסור דאינו בתורת לקדש את החפצא אלא בתורת לקדש את הגברא, בזה י"ל שפיר שהתורה חידשה ונתנה אפשרות לאסור גם דבר שאין בו ממש, ואוסר את המושג "תגלחת" עליו.

התמיהות בשיטת מהרי"ט

וכמה ימתקו ויאירו הדברים לפי דברי רש"י הנפלאים בשבועות (כ"ה א') שכתב בטעם הדין שהנדרים אין חלים בדבר שאין בו ממש וז"ל "שהקונם לשון הקדש הוא ואמאי ליחול הקדש". והביאור שענין נדר הוא קדושה והפרשה שמקדיש את החפצא, ודבר שאין בו ממש אין על מה לחול ההקדש (ובפרט למש"נ שנדר הוא הפרשה לגבוה, בדבר שאין בו ממש מה הוא נותן לגבוה). אבל בנזירות מאחר שנתבאר שאי"ז הקדשה לחפצא אלא הוא לקדש הגברא, ואע"פ שהוא איסור חפצא אך הוא בתורת איסור לגברא, שפיר שייך נדר בדבר שאין בו ממש דאי"צ להקדיש את החפצא וליתן לגבוה. והדברים מאירים.

ונבוא שיטת המהרי"ט שיסוד הנזירות הוא שעושה חלות קדושה על עצמו, וממילא נאסר באיסורין דמי שהוא קדוש בנזירות התורה אסרה עליו איסורין, וכמו כהונה שמי שהוא קדוש בקדושת כהונה התורה אסרה עליו באיסורין. וכדבריו נמצא כבר בראשונים בריטב"א שבועות כ"ב ב' ובשטמ"ק נדרים י"ז א' בשם הרנב"י (תלמיד הרמב"ן) והשוו ג"כ נזירות לקדושת כהונה, וכן לקדושת ישראל שגר שמתגייר אינו אוסר עצמו באיסורין אלא עושה ע"ע קדושת ישראל וממילא התורה מצווה אותו באיסורין.

על מה שכתוב בתורה. ולדברי מהרי"ט הוא תמוה טובא ל"ל לדין מתנה עמש"כ בתורה הרי האיסורין אינם עשיה שלו אלא איסורי תורה ומה שייך להתנות בזה כלל, וכי גר יוכל להתגייר ע"מ שיהא מותר לחלל את השבת, ובע"ז בזה לדין מתנה עמש"כ בתורה, הרי האיסורין אינם עשיה שלו כלל אלא הוא עושה קדושה וממילא התורה מצווה אותו באיסורין. והוא פלא.

וכבר הקשו על דרכם כמה קושיות נוראות: ראשית הקשו מסוגיא ערוכה בנדרים (דף פ"ג) שהגמ' דנה אם בעל יכול להפר חלק מאיסורי הנזירות, שיפר הענבים והיין ולא החרצן וזג, או שיפר איסור יין ולא איסור טומאה. (ומסקי' שאין נזירות לחצאין) ולדברי מהרי"ט הדברים תמוהים מאוד מה שייך להפר חלק מהאיסורין, ראשית הרי ההפרה אינה כלל על האיסורין שהרי הם איסורי התורה ולא איסורים שלו, אלא צריך להפר את הקדושה שעשה, ועוד מה שייך לחלק אותם הרי קדושת נזירות היא קדושה אחת, ומי שקדוש בקדושה זו התורה אוסרתו באיסורים, ומה שייך לחלק את הקדושה.

עוד הקשו בזה דהנה המהרי"ט הוכיח שיטתו שנזירות אינה איסור חפצא, מהא דבעי' קרא לדרוש שנזירות חלה על דבר מצוה (לאסור יין של קידוש), ואם הנזירות איסורי חפצא הרי קיי"ל שנדרים חלים ע"ד מצוה משום שהחפצא אינו משועבד למצוה, ול"ל קרא לזה. ויש לתמוה טובא הרי גם לשיטת המהרי"ט אינו מובן כלל, שהרי הנזירות היא חלות קדושה על הגברא ואי"ל למה לא יחול ע"ד מצוה הרי אינו עושה חלות על הדבר מצוה אלא קדושה על הגברא וממילא התורה מצווה באיסורין, ואטו שייך לומר שכהונה אינה חלה לבטל את המצוה (כגון מי שנשבע לישא אלמנה ואח"כ נמתנה להיות כהן גדול), והרי כל גר שמתגייר חלים בו איסורים לבטל את המצווה, בכל דיני הדחיות ועדל"ת.

וביותר יש לתמוה שדעת הר"ן והרא"ש שם שאליבא דאמת יכול להפר היין והתגלחת בלא להפר הטומאה, (ובזה אין חסרון דנזירות לחצאין משום שמצוה בנזירות שמשון שנאסר ביין ותגלחת ולא בטומאה). הרי להדיא ששייך להפר האיסורין, ושייך לחלק ביניהם.

עוד הקשו בזה תמיהה עצומה דהנה איתא בנזיר (י"א א') שהאומר הריני נזיר ע"מ שאהא שותה יין ומיטמא למתים לא אמר כלום משום שהוי מתנה

ביאור שיטת המהרי"ט

והמבואר מכל זה שבאמת הנזירות אינה קדושה בפני עצמה על הגברא והאיסורים חלים ממילא, אלא הנזיר עושה קדושה לענין האיסורים עצמם, והיינו שמהות קדושתו היא שמפריש עצמו מיין תגלחת וטומאה וזוהי עצם קדושתו, ואמנם זוהי קדושה חלות על הגברא אך מהות הקדושה היא הפרשה מיין תגלחת וטומאה.

נזירות התורה מצווה עליו האיסורים. אך מ"מ יסוד ענינה של קדושת נזירות אינו דבר בפני עצמו בלא קשר לאיסורים, דהנה קדושת כהונה יסוד ענינה שהוא קדוש לעבודה, אלא שממילא התורה אוסרתו באיסורים. וקדושת ישראל יסוד ענינה שהם קדושים ומובדלים לקב"ה, וממילא אוסרתם באיסורים. אבל נזירות מהו יסוד קדושתו ובמה הוא קדוש בלא מהלך.

ולכן שייך לחלק את האיסורים, והיינו שמחלק את הקדושה עצמה שמפריש עצמו מיין ותגלחת ואינו מפריש עצמו מן הטומאה, וכן להפר חלק מהאיסורין, שמפר ומבטל את הקדושה שכלפי יין ותגלחת ולא את הקדושה שכלפי הטומאה. וכמו"כ שייך להתנות בזה, שהתנאי אינו על האיסורים אלא על הקדושה, שיהא קדוש כלפי יין ותגלחת ולא כלפי הטומאה. וכמו"כ שייך בזה הדין שלא יחול ע"ד מצוה, משום שהקדוש שעושה היא קדושה לענין האיסורים עצמם ונחשב שהקדושה סותרת את המצוה.

ולכן נראה שמהות קדושת נזירות הוא לענינים של האיסורים, שהוא קדוש כלפי ענין היין וכלפי ענין תגלחת וטומאה, שקדושתו היא שהוא אדם שראוי לו לפרוש מהיין תגלחת וטומאה. ואמנם הקדושה עצמה אינה עושה איסור ואי"ז כמו נדר, דאי"ז שהוא מפריש עצמו בפועל מהיין, אלא הוא עושה קדושה כזו שהוא אדם שראוי לו לפרוש מיין. וממילא התורה באה ואוסרת עליו את האיסורין, דאדם כזה שקדוש בקדושה שראוי לה לפרוש מיין, ציוותה התורה שבאמת יפרוש מיין, ודוק היטב.

אמנם מדברי מהרי"ט לכא' מוכח לא כן, שהרי לפי"ז עולה שהנזיר עושה בעצמו את האיסורין דמפריש עצמו מיין תגלחת וטומאה, ובמהרי"ט מבואר שהתורה היא שעושה את האיסורין עיי"ש שכתב נפק"מ לפי"ז, וכן האבני מילואים כתב שלשיטת מהרי"ט איסורי נזיר הוי "לאו שאינו שוה בכל" כמו איסורי כהונה כיון שרק מי שקדוש בקדושת נזירות התורה אוסרתו באיסורים. וגם בדברי הראשונים שהשוו לקדושת כהונה וגירות מבואר שהוי איסורי תורה, דגר שמתגייר ודאי אינו אוסר עצמו באיסורין.

וממילא יתורצו היטב כל הקושיות, שאע"פ שהנזיר לא עשה את האיסורין אלא רק קדושה מ"מ שייך לחלק את הקדושה, דכיון שהקדושה היא כלפי הענינים של האיסורין ממילא יכול לחלק ולעשות קדושה כלפי הענין של יין ולא כלפי תגלחת. וכן יכול להפר חלק מהקדושה, וכן יכול להתנות ע"ז דהתנאי אינו על האיסורין אלא על הקדושה. וכמו"כ שייך להבין שנחשב לבטל את המצוה, דקדושה הדורשת לבטל את המצוה ג"כ נחשב שסותרת את המצוה, אע"פ שאינה אוסרת בפועל. והדברים מאירים.

והנראה לבאר בזה, שלעולם ודאי הנזיר אינו עושה את גוף האיסורים אלא הוא עושה קדושה והתורה אוסרת את האיסורים, שמי שקדוש בקדושת

ביאורים על הפרשה

והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה וגו' (ה' כ"ז).

טעם העניין כתב הכלי יקר כי מים אלו שנתקדשו בכיור ובתוכם השם שנמחה ודאי יש בהם קדושה יתרה, וכל משקה יוצא דרך בית הרהם בשתן, לפיכך אם נטמאה ולא היה שם גדר ערוה אינו דין שמים קדושים אלו יגעו במקום ערוה שנטמא, לפיכך בטנה צבה וירכה נופלת כי כן הטבע בכל חולי השתן שהמשקה העצור בתוך האדם ואין לו דרך לצאת יפעול אחת משנים אלה או שניהם כאחד, דהיינו בטנו צבה כי המותרות הנשאר בבטן ואין לו דרך לצאת גורם נפיחת הבטן, או המשקה עושה דרך אחר והוא שנבלעה בבשר הירך, ולפי שאין כאן מקומו על כן בהכרח יפול בשר הירך ובכלל חתיכות בשר הנופלות יפול גם המשקה דרך שם. אבל אם טהורה היא ולא נטמא המקום ההוא הרי אברי המשגל כשאר אברי האדם ואין בהם שום צד טומאה, שהרי קודם שחטא אדם הראשון כתיב (בראשית ג' כ"ה) ויהי האדם ואשתו ערומים ולא יתבוששו, כי כל זמן שלא היה בהם נטיה אל החטא היו אברי המשגל בהם כשאר אברים שאין בושה בהיותם מגולים, לפיכך בזמן שיש גדר ערוה יוצא המשקה כדרכו ואינו חושש.

ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו. (ז' ט').

מכאן שאין נושאים את הארון ושאר כלי הקדש כי אם בכתף, והוא מצות עשה כמ"ש הרמב"ם (סהמ"צ מל"ד). טעם המצוה כי כלי הקודש מעלה היא לנו לשאת אותם ולא נעזבו אותם להניחם על העגלות.

ויהי המקריב ביום הראשון וגו' (ז' י"ב).

מה שהאריכה התורה בענין הנשיאים נראה כי התורה נקראת 'ספר השירה' כמו שכתוב 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת' והוא מצוה לכתוב את כל הספר תורה, והכוונה בזה כי על ידי שיר מתחברים שני דברים, כי כל השירות הם לחבר את כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, וזהו טעם השירות והתשבחות שעסק בהם דוד המלך ע"ה כדי לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, וענין ספר התורה הוא לחבר את ישראל לאביהם שבשמים ולכן נקראת 'ספר השירה', ולכן האריכה תורה בכל מה שרומז אל החיבור של כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא כענייני המשכן והקרבנות, וכן בעניינינו - בענין הנשיאים ששם מתבטא גילוי האהבה והחיבה לישראל, וזהו החביבות למנותם כל אחד ואחד בפני עצמו.

קף אחת עשרה זהב מלאה קטרת. (ז' י"ד). שיער עזים אחד לחטאת. (שם ט"ז).

בעניין הקטורת שהותר לנשיאים להביא בנדבה, עיין מה שכתבתי בפרשת תרומה שהקטורת רומזת אל הרצון הפנימי, והותר להם כאן להביא קטורת שהיא כנגד הרצון שלהם בנדבה. ונראה דמשום הכי הותר להם להביא חטאת בנדבה שלא על חטא, דלכאורה צ"ב מה שייך חטאת שלא על חטא, ונראה שהנה עולה מכפרת על הרהורי הלב ואמרו רבותינו (ב"ב קס"ד ב') אמר רב עמרם אמר רב ג' עבירות אין אדם ניצל בהם בכל יום הרהורי עבירה וגו', ובכל זמן אין הרהור הלב נחשב כחטא להביא עליו חטאת, אכן כאן שהותר להם להביא קטורת נדבה שהיא כנגד הרצון הפנימי שלהם, הוצרכו תחילה לתקן את ענין הרצון כראוי ולהביא קרבן חטאת שלא על חטא כדי לתקן את הרהורי הלב וכנ"ל.

ונראה דזה מה שנאמר לקח ועדתו (ט"ז ז' ז') 'זאת עשו קחו לכם מחתות' וגו' מפני שבזה קרבן הנשיאים ואם ה' בוחר בהם יוכלו להתנדב נדבה כנדבת הנשיאים, ואפשר שבזה טעו נדב ואביהוא שהקטירו קטורת נדבה כיון שסברו שענין הקטורת אפשר להתנדב בו נדבה, וכן עזיהו המלך שנכנס להקטיר קטרת, הוא ג"כ כנ"ל מפני שהקטורת מורה על ענין הרצון והיו סבורים שאפשר להתנדב בענין זה.

איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל וגו' עד סוף הפרשה. (ה' י"ב - ל"א).

טעם המצוה כי הוא סדר שקבעה תורה כדי לבדוק את האישה אם זינתה או שלא זינתה ולהעניש את האישה החוטאת על מה שנטמאה בטומאת אשת איש ועל מה שמעלה מעל בבעלה (והוא ב' עניינים כמדויק היטב בפסוקים, והם ב' טעמי איסור אשת איש מחמת קפידת בעלה ומחמת שאין ראוי לבוא על כל אישה לירצה בכל עת כי אם המיוחדת לו).

הביא האיש את אשתו אל הכהן והקריב את קרבנה עליה עשירית האיפה קמח שערים וגו' (ה' ט"ו).

טעם העניין כתב החזקוני שאי אפשר שיהא הקרבן הזה לכפר עליה שהרי לא עשתה תשובה וזבח רשעים תועבה, אלא האיש מביא קרבן זה לכפרה על שראה בה פריצות בתחילה ולא מיחה בה, ועל שגרם לשם הנכבד והנורא להמחות על המים, והרמב"ן (ע"ת) כתב כי המנחה הזו מביא הבעל משלו כדי שינקום בה השי"ת את נקמתו ממנה.

וטעם שבאה המנחה שעורים אמרו רבותינו (ילקוט שמעוני אות תש"ה) כי כיון שעשתה מעשה בהמה ראוי שיביא קרבן ממאכל בהמה, והרמב"ן (שם) כתב כי השעורים רומזים אל רוח סערה, וירמזו שתהיה סערת ה' מתחוללת על ראש הרשעה הזונה, וכענין צליל שעורים האמור בגדעון (שופטים ז' י"ב) שפתרו אותו לסער ומהומה רבה. טעם נוסף כתב בילקוט מעם לועז כי השעורה יוצאת מהאדמה בלא לבוש ולא כחיטה שיוצאת מחפה בהרבה לבושים בצניעות יתרה, וכיון שהיא נהגה בפריצות וגילתה את עצמה לכך ראוי שיביא קרבן המורה על מעשה זה כדי שהמעשים הללו יהיו נזכרים לפניו יתברך וינקום בה את נקמתו.

וטעם שנותנים המנחה בכלי חרס כתב הרמב"ן (שם) כי סימן הוא שתשבר ככלי יוצר וכן העפר סימן שתמות ותשוב אל העפר. ובילקוט מעם לועז כתב הטעם כי היא נתנה למאהבה לשתות בכלים נאים לפיכך מביא לה הכהן מים בכלי חרס.

לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה וגו' (ה' ט"ז).

טעם המצוה פרשו בגמרא (מנחות ו' א') אמר רבי שמעון בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה שלא יהא חוטא נשכר ומפני מה אינה טעונה כדי שלא יהא קרבנו מהודר. והטעם כי השמן הוא החשוב שבמשקים והוא סימן גדולה להיות והוא צף על כל המשקים וראוי שלא ליתן לחוטא להקריב מנחה מעולה כדי שייזכר בפחיתותו שמקריב דורון פחות. ובמדרש (תנחומא נשא ג') אמרו הטעם שאינה מביאה שמן כי השמן מביא אור לעולם והיא עשתה בחושך, וטעם שאינה טעונה לבונה כי האמהות הקדושות נקראות 'לבונה' שנאמר (שה"ש ד' ו') 'ואל גבעת הלבונה', וזו פרשה מדרכיהם ולכך לא נותנים עליה לבונה לרמוז שזו פרשה מדרכיהם.

ולקח הכהן מים קדשים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים וגו' וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים. (ה' י"ז - כ"ג).

טעם העניין כתב בספר עשרה מאמרות (לרמ"ע מפאנו, מאמר חיקור הדין ח"ג פ"א) כי שורש החטאים הם שלושה דברים כמ"ש 'הסתכל בשלושה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון', וכנגד זה ג' עניינים בסוטה 'מאין באת מטיפה סרוחה' כנגד זה 'ולקח הכהן מים קדשים בכלי חרש', 'לאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה' כנגד זה 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים', 'ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה' כנגד זה 'וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים'.

תגובות והוספות יתקבלו בברכה, ויובאו בעז"ה במדור הערות (על דעת העורך)

ניתן לשלוח תגובות וכן לקבל את הגליון (וספר אליה תמימה) במייל, בכתובת e1315615645@gmail.com או בטל' 0527195975

ניתן לקבל את הגליון במייל בכתובת הנ"ל, כמו"כ ניתן לקבל ספר אליה תמימה (מהדורת מייל)

לתרומות נא לפנות לכתובת המייל או לטל' הנ"ל, ניתן להנציח את הגליון